

Nollalla jakaminen

No mitä olisikaan vaikkapa $\frac{2}{0}$?

Asialle ei ole yksiselitteistä tuomiota; salliminen ja tulkin-
ta riippuvat asiayhteydestä. Nolla jaettuna nollalla ei kui-
tenkaan ole mitään - paitsi ehkä raja-arvoina (L'Hospitalin
sääntö!).

1. Jos nollalla jakamiselle olisi jokin standardi, niin jou-
dumme vaikeuksiin aritmetiikan ja algebran perusideoiden
kanssa: algebrassa laskutoimituksen pitäisi olla sellainen,
että tulosta voi "uusiokäyttää" jatkolaskuissa.

Jos ilmauksen $\frac{2}{0}$ pitää olla luku, johon voisimme esimerkik-
si lisätä luvun 1, niin olkoonpa osamäärä

$$\frac{2}{0} = a.$$

Jakolaskun taustallahan on kertolasku, ja nyt pitäisi olla $a \cdot$
 $0 = 2$. Mutta luku kertaa 0 on toisaalta 0, eli olisi $0 = 2$.

2. Joissakin tarkoin rajatuissa yhteyksissä nollalla jakami-
nen tulee kysymykseen, silloin otetaan käyttöön reaaliluku-
jen joukon \mathbb{R} tai kompleksilukujen joukon \mathbb{C} laajennuksia.
Reaalitapauksessa joukkoon \mathbb{R} lisätään $-\infty$ ja $+\infty$, tätä
kutsutaan laajennetuksi reaalilukujen joukoksi tai sen kom-
paktifioinniksi

$$\overline{\mathbb{R}} := \mathbb{R} \cup \{-\infty, +\infty\}.$$

Silloin nollasta poikkeavan luvun jakaminen nollalla tuottaa
osoittajan etumerkistä riippuvan äärettömän.

3. Koska kompleksilukujen joukossa ei ole reaalilukujen
joukon suuruusjärjestyksen kanssa yhteensopivaa järjestys-
tä, on järkevää käyttää vain yhtä ääretöntä ∞ , joka siis saa-
daan jakamalla nollasta poikkeavia kompleksilukuja nollal-
la. Näin saadaan nk. Riemannin pallo

$$\hat{\mathbb{C}} = \mathbb{C} \cup \{\infty\}.$$

Lopuksi: äärettömien aritmetiikka on vekkulia, puhumatta-
kaan kaikista erikokoisista äärettömistä!